

בעזרת השם יתברך

וועד העירוב

152 - 1 עמוד

תשובה שמותר
לצאת בשעון
ותכשיטין כי אין
לנו רשות הרבים
דאורייתא דנוהגין
במדינותינו לגמרי
כרש"י שצריך ס'
רבוא אף לקולא.

(שו"ת אגרות משה)

כאן עוד מקום לחייב כשהולך ברשות הרבים בשעון שהוא לברוש על גופו. ולדחוק באיזה דבר לתרץ ולחלק מטבעת ומהסודר שלובשים אותו רק בשביל קינות, לענין אין טעם לחלק.

ונראה דצ"ל שעל הידים, בין על האצבעות בין על כף היד, ליכא חשיבות לבישה דבגדים, דהוא כמו על הפנים דהמצח והחוטם והלחיים, דאין לובשים האינשי עליהו כלום, ואין חוששין לא על החום ולא על הקור ולא משום לבישה בעלמא. ורק בקור גדול לובשים האינשי, כשאין יכולין לסבול כל אחד כפי טבעו, עד אשר יתחמם קצת שיוכל לסבול, ומסידם. ואברי הנשימה א"א כלל ללבוש עליהן. וכן את העינים, וגם את הידים א"א להלבישן אלא לזמן קצר כרגעים, כי א"א רוב דברים לעשות בידים לברשות. וגם אין צורך לבקש טעמים כי כן הוא המציאות, שהפנים והידיים אין מלבישין אותן, והם משונים בזה מכל אברי הגוף. שלכן סובר רש"י דאף בעשה לבישה על האצבעות ועל כף היד, אין להתשיב זה לענין לבישה, אלא שהוא משא בדרך זה. וגם פשוט שכל אדם יבין שהוא לצורך העברה ממקום זה למקום שצריכין לסמרטוט זה, ולא שלבש זה מפני הצורך והרצון להלביש את אצבעו וכף היד, מאחר שאין הדרך להלביש מקום זה דהאצבעות וכף היד, אלא שהוא נושאם למקום אחר שצריכין סמרטוט זה. שלכן סובר רש"י שהוא לכל אדם בחשיבות נושא הסמרטוט למקום שצריכין לו, וא"כ הוא בעצם בחשיבות נושא משא, אבל פטורו הוא משום שהוא שינוי מדרך הוצאה בחול. ופירש התפא"י כפי רש"י.

ולמה שכתבתי יש לטבעות ותכשיטין וכדומה שמשמין על האצבעות, וכן תכשיטין שעל כף היד, עדיפות מלבישת בגד עליהן, כהא דבתי ידים, לענין לצאת לרה"ר, מאחר דמקום תכשיט הם ולא מקום לבישת בגד להגן מן החום ומהקור. עליהו איכא. ואין זה דבר תמזה לומר שלא יתחשב לבישה אף שלובשין אותם בפועל, דהא חזינן שהוא חידוש מה שלבישת שקין נחשב לבישה, ועולא סובר שלבישת נשים לא מתחשב בשם לבישה לאיש, ולא לבישת איש הוא בחשיבות לבישה לאשה, בדף ס"ב ע"א. וכ"ש ששייך לומר על האברים דהפנים והידיים שליכא ענין חשיבות לבישה עליהו, ואף כשכורך על ידו הוא בחשיבות משא. שלכן פירש רש"י, שהפטור בכריכות הסמרטוט על אצבעותיו וידייו הוא משום שנושא בשינוי מדרך הוצאה בחול.

אבל לפי"ז צריך להבין מה שנשים נוהגות היתר בלבישת בתי ידים ברחובות שבמדינתנו. ומסתבר שאף ברשות הרבים ממש מותרות, דהא יש דסכרי חשיבות רה"ר איכא אף שליכא ששים ריבוא, מאחר דרחובות שלנו רחבים מט"ז אמה. ומה שכתבו התוס' דף ס"ד ע"ב בסופו בד"ה רב ענני, שמצא ר' שמשון כתוב בשם

רבינו שר שלום דנשי דידן אינן רגילות להראות, ומסקי סוף דבר אמרו הקדמונים דמותרות לצאת בהן דמטב שיהיו שוגגות ואל יהיו מזידות, מ"מ משמע שלא התירו אלא משום דליכא רשות הרבים גמור, כיוון שקדם מה שהביא התוס' בשם ר' שמשון האריך במה שאין לנו רה"ר גמורה, כי הרחובות בזמנם היו פחות מט"ז אמה. שלכן בזמנינו שהרחובות בין מכרכים, בין מעיירות קטנות וגדולות, רחבות הרבה יותר מט"ז אמה, משמע שהיה לנו להחמיר ולאסור. ואף שהזכירו התוספות שם שמה שאין לנו רה"ר גמורה הוא גם מפני שאין ס' ריבוא בוקעין בו, משמע קצת שלא היו מתירין בשביל זה לבד, משום דלא ברור לתוס' היתר זה דליכא ס' ריבוא, שהוא דבר שחולקין ע"ז רוב הראשונים, אף שהוא דלא כרש"י. שא"כ אצלינו איכא היתר זה, משום דמקומותינו נוהגין בהחלט כרש"י (עירובין ו' ע"א ד"ה רה"ר), שליכא דין רה"ר כשאין בוקעין ס' ריבוא, שהרי נוהגין להתיר לטלטל בצוה"פ, שאין מועיל להתיר רה"ר בצורת הפתח, דבעינן דלתות. והוא משום דבכל מקומותינו נוהגין כרש"י בדין וודאי, ורק שאיכא יחידים מת"ח שמחמירין לעצמן, ולאחרים הן עצמן עוסקין לתקן כל צורות הפתח שהיו בכל העיירות כדי להתיר הטלטול, משום שהיה הכרח גדול, ונעשה כן בכל העיירות אף שהיו הרחובות רחבות הרבה יותר מט"ז אמה. הרי שנוהגין כרש"י בהחלט אף לקולא. ומטעם זה שסוברין במדינותינו לגמרי כרש"י, נוהגות הנשים שיוצאות בתכשיטיהן בזמננו שאין רגילות להראות, שפיר. משום שלדינא גם בשביל שליכא ס' ריבוא בוקעין, נמי נוהגין כרש"י, שאינו רה"ר.

והנה המחבר בש"ע סימן של"א סעיף ה' כתב כרש"י, דכתב אין עושין לה חלוק אלא כורך עליה סמרטוט, ואם אין לו כורך על אצבעו דרך מלבוש לשנות מדרך הוצאה בחול. והוא כרש"י גם בהטעם דלא מותרת הכריכה על האצבע משום שהוא לבישה כלבישת בגד, אלא משום דנשיאתו דרך כריסה על האצבע. הוא בשינוי מדרך מלאכת הוצאה בחול. ולכאורה קשה כמו שהערת, מהא שכתב המחבר בסימן ש"א סעיף ל"ז, דמותר לצאת בשבת בבתי ידים הנקראים גואנטי"ש. ומשמע שאין זה חידוש כלל, אלא זה שמותר אף בלא שום קשירה ותפירה, דלא כה"א שמצרכי שיקשרם ויתפרם הוא משום שמא יצטרך להסידם מידו ויעבירם ד' אמות כה"ר, כדפי" בט"ז ובמג"א. הרי הוא משום דזווי לבישה על הידים, וכמפרש בט"ז ס"ק כ"א, שכתב והטעם להתיר שהם מלבוש על הידים, והביא זה משבלי הלקט וסובר גם הוא כן, וגם המג"א לא פליג ע"ז, הרי דסובר דגם על הידים שייך ענין לבישה.

וצריך לחלק להש"ע בין בגד ממש, כהא דבתי ידים דהוא בגד ממש, לכריכת סמרטוט בעלמא. ובכל

ממלאכה, הוא רק באיניש שאין לו צער מללוות מאחד שידע שכפי מצבו ישיג ללוות. אבל כשקשה לו ללוות, שאין לו מכירין מאלו שאפשר להם להלוותו, אין לאסרו כשלא ישיג מלאכה כשלא יסתפר זקנו, אף שאיסור תספורת הוא מדינא, דודאי הוא לו כדבר האבד, שפשוט לע"ד שמתור להסתפר באופן שאיכא דבר האבד, ולא תמיד איסור תספורת בשבוע שחל בו ט' באב מאיסור מלאכה לאכל לאחרי ג' ימים עד שנאמר שיאסר אף כשהוא דבר האבד. כן מסתבר לע"ד במדינתנו אמעריקא, וכהאי גוונא בהרבה מקומות, שלא יוכל לעבוד החרויות כשלא יסתפר וכדומה. ובמקומות אף במדינה זו שאין מקפידין כל כך ואין חופסד ברור, אסור מלהסתפר אף כשהוא אומר שלא יכול להראות לפני אינשי כשלא יסתפר, אלא דווקא כשהוא לפי ידיעת האינשי שהן דוגמתו כוודאי.

י. יציאת בשבת בשעון שלובש על ידו

וע"ז שכתבתי באג"מ ח"א דעניני או"ח סימן קי"א, שכתבתי שמדינא בעצם יש להתיר לאיש ללבוש על גוף ידו ממש שעון ולצאת בו, כיוון שהוא לבישה ממש. והוכחתי זה ממה שמותר לאיש לצאת בטבעת שיש עליה חותם (סימן ש"א סעיף ט'), אף שודאי לבישתו הוא רק להמלאכה שיחזתו בחותם דיש שם. ומהא שבי"ח כלים (שבת ק"כ ע"א) נחשב סודר שבצווארד שלובשו רק בשביל לקנה בו פיו ועיניו בראשין שלו (רש"י שם), ולא לחימום ולא לנוי וכדומה מענייני לבישה, דמ"מ הוא לבישה, דכ"ש שעון שהוא תכשיט ממש. נעצם הוא נכון מאד לדינא. אבל כתבתי שראוי לכל בני תורה ויראי שמים להתמיר, דשמא יקילו גם כשילבשו שלא על גופו ממש, ושלא יבוא להקל בשעונים אחרים, והוא נכון, ואיני רואה שום קשיא ע"ז מהגמ' ומרביותינו הפוסקים המפרשים.

אבל הקשה לי נכדי מהר"ר הרה"ג מרדכי טענדלר שליט"א מתפא"י פרק רבי אליעזר בשבת משנה ב', על מתני' דלא התקין סמרטוט מעד"ש כורך על אצבעו ומביא ואפי' מחצר אחרת, שכתב באות כ"ז דרך מלבוש כדי לשנות, וחזקא לצורך מילה שרי כה"ג אבל בלא זה אסור. אלמא דאף בדרך לבישה הוא נחשב משא לחיוב הוצאה, והפסוק הוא רק מצד שהוא שינוי מדרך מלאכה הוצאה. וכן פ"י גם רש"י במשנה שם שהוא בדרך קל"ג במתני' סוף ע"א שמפרש כורך על ידו, דרך מלבוש לשנותו מדרך הוצאה בתול. הרי חזינן שפסוק דדרך לבישה אינו משום דדרך לבישה אינו בחשיבות הוצאה, אלא משום דהוא שינוי מדרך המלאכה הוצאה בתול. וגם משמע שאם היה דרך הלבישה גם דרך הוצאה, היה חייב, וא"כ לא שייך לומר שדרך לבישה הוא דבר הפוסק מחיוב הוצאה. וא"כ אדרבה יש

ע"ז. ואלו השנים שאינן בסנהדרין דף צ"ז ע"א שלא היה להם לצפת על ביאת המשיח, פשוט שאלו שסברי כן לא אמרו לשונות אלו דבקרוב בימינו וכדומה. אבל אחר שעברו שנים ההם שפיר אמרו, וכ"ש ששפיר אנו קאמרינן זה.

עכ"פ כאלו אינשי שתפילתם מתקבלת לפני הש"ת, מתקבלת תיכף אף קודם שאמר יהו לרצון. וא"כ אין טעם שאמירת יהו לרצון יהיה עכובא לומר שנתבטלה תפילתו ויצטרך לחזור להתפלל. ולכן בהכרח שהוא רק לענין שתיקנו שיאמר פסוק זה אחר תפילתו לכתחילה ולא לעיכובא. ואף שאפשר לומר שלטתם אינשי דלא מכווני כ"כ באמת אין תפילתם מתקבלת תיכף אלא רק לאחר שסיימו ויהיה אמירת יהו לרצון עיכובא גם לחזור ולהתפלל, הוא דוחק לחלק לדינא בין איש לאיש. שלכן מסתבר דבלא אמר קרא דיהו לרצון אחר תפלתו ועקר דגלית אינו חודר.

פ. גילוח בימי הספירה ובין זמנצרים במקום חפסד ממוז

וע"ז שכתבתי באג"מ ח"ד דעניני או"ח סימן ק"ב תשובה קצרה הלכה פסוקה בלא ביאור, שמתיר להתגלח במקום חפסד בימי הספירה ובין המצרים, ואסור בשבוע שחל בו ט' באב, שמצד זה הקשו עלי ממה שכמה פעמים הוריתי שלא כתשובה זו, שלכן מוכרח אני לבארה. כי תגה דבר האבד שמתור לאכל אחר ג' ימים (ש"ע י"ד סי' ש"פ סעיפים ב - ז), וכן בשבוע שחל ט"ב בתוכה (אילי טהרת מין זכ"ל לתא דאיתא כט"ז או"ח ריש סימן תקנא שמה שאין ממעטין היום כמ"מ בשבוע שחל ט"ב בתוכה הוא משום שיש עלינו מס מלך ושרים, כמו שמתור מטעם זה בתה"מ. ואולי צ"ל וכן כט"ב, והוא בש"ע סימן תקפ"ד סעיף כ"ג. ואולי כהנאו לגילוח בשבוע שחל בו ט"ב, והוא גופא ההלכה שנוכחה בתשובה הנ"ל), פשוט שאינו מה שמפסיד בזה שלא ירויח כלום, ויצטרך להוציא על צרכיו וצרכי ביתו כשאין לו מעות ממה שילווח מאינשי שיאמינו שיפירע להם כשידחיקו אחר ימים האסורים במלאכה. ואף אם אין לו מלאכה קבועה, שיש לחוש שמא לא ישיג מה להרויח, ליכא היתור, דיש לו לסמוך שישגי כמה להרויח אחר ימים האסורים גם עליהו, ויפירע מה שלוחו והקפ"ה להוצאתו כדרך סתם אינשי, ואין בזה שום צער ובזיון. אבל איש כזה החושש מלבטל מלהרויח ממלאכה כל השלשה שבועות דמי"ז בתמוז ובימי הספירה, אין לו להמנע ממלאכה, ורשאי לסמוך על זה שלא נהגו האיסור באופן כזה להמנע מלהסתפר אף כשיבטל ממלאכה ויצטרך ללוות להוצאתו. וכז"ג בשבוע שחל בו ט"ב אסור, מאחר שמדינא אסור מלהסתפר כדכתבתי. אבל פשוט שאיסור התספורת